

UDK: 341.245:339.5
UDK: 347.751:339.542

ПРЕГЛЕДНИ
НАУЧНИ РАД

Рад примљен: 03.01.2024.
Рад прихваћен: 25.03.2024.

Др Урош Здравковић,*
Ванредни професор,
Правни факултет, Универзитет у Нишу
Република Србија

DOI: 10.5937/zgpfno-48536
ORCID 0000-0002-2581-0195

ПРОЦЕДУРАЛНИ УСЛОВИ ЗА РАСКИД УГОВОРА О МЕЂУНАРОДНОЈ ПРОДАЈИ РОБЕ**

Апстракт: Предмет овог рада су процедурални услови за раскид уговора о међународној продаји робе у режиму Конвенције УН о уговорима о међународној продаји робе (Бечка конвенција). Анализирају се формалне радње које једна уговорна страна треба да предузме уколико жели да ваљано раскине уговор, односно, да њена једнострана изјава о раскиду произведе правно дејство. Предмет расправе су одговарајуће одредбе Конвенције, затим доступна судска и арбитражна пракса, као и одговарајући ставови у домаћој и страниј литератури. Конвенција не предвиђа аутоматски раскид уговора. Уговорна страна која жели да раскине уговор мора да обавести другу страну о раскиду: у супротном изјава о раскиду не производи дејство. Уговорна страна није у обавези да покреће било какав правни поступак како би остварила своје право на раскид. Раскид представља једнострану изјаву воље и доводи до престанка уговорног односа. Изјава о раскиду мора бити јасна, безусловна, изричита и недвосмислена. Она може бити дата и на имплицитан начин, путем конклюдентних радњи, али и тада мора бити таква да код разумног лица успостави уверење да је уговор раскинут.

Кључне речи: Право међународне продаје робе, Бечка конвенција, раскид уговора, изјава о раскиду.

* uros@prafak.ni.ac.rs

** Рад је настао као резултат истраживања на пројекту „Одговорност у правном и друштвеном контексту“ који финансира Правни факултет Универзитета у Нишу, у периоду 2021–2025. године.

** Рад је изложен на међународној научној конференцији „Правни принципи у савременом праву“, која је одржана на Правном факултету Универзитета у Нишу, 19. априла 2024. године.

1. Увод

Раскид уговора представља најрадикалније правно средство које стоји на располагању уговорној страни код уговора о међународној продаји робе. Конвенција УН о уговорима о међународној продаји робе из 1980. године¹ (Бечка конвенција, даље и: Конвенција) садржи норме које исцрпно уређују материјалне услове за раскид уговора, како од стране купца, тако и од стране продавца. Истовремено, Конвенција садржи само један члан који посредством једне сажете реченице уређује процедуралне услове за раскид уговора. Ради се о члану 26, који се примарно примењује на питање процедуре раскида уговора о међународној продаји робе, уз посредну и аналогну примену неколико осталих одредби Конвенције.

Предмет овог рада су процедурални услови за раскид уговора о међународној продаји робе у режиму поменуте Конвенције. Овде се превасходно мисли на формалне радње које једна уговорна страна треба да предузме уколико жели да ваљано раскине уговор, односно, да њена једнострана изјава о раскиду произведе правно дејство. Аутор се неће упуштати у анализу материјалних услова за раскид, имајући у виду да су то одвојене и комплексне теме које намећу засебну обраду. С обзиром на то да Конвенција не уређује питање процедуре раскида уговора на исцрпан начин, приликом обраде ове теме аутор се морао ослонити и на одговарајућу и доступну судску и арбитражну праксу, као и на ставове доктрине у домаћој и иностраној литератури.

Циљ истраживања је да се домаћој заинтересованој јавности, на један заокружен, систематски и сажет начин, представи проблем процедуре раскида уговора о међународној продаји робе, и да се, с тим у вези, допринесе проучавању права међународне продаје у оквиру домаће литературе.

2. Изјава о раскиду уговора

Питање форме и процедуре раскида уговора о међународној продаји робе уређено је чланом 26 Бечке конвенције који гласи: *Изјава о раскиду уговора има дејство једино ако је о њој обавештена друга страна*. Из наведеног се види да Конвенција на крајње једноставан начин уређује процедуралне услове за раскид уговора (Babiak, 1992: 135). Осим ове сажете и опште норме, Конвенција не елаборира даље питање процедуралних

¹ Конвенција је донета 11. априла 1980. године у Бечу, а ступила је на снагу 1. јануара 1988. године. Конвенцију су до сада ратификовале 94 државе. Социјалистичка Федеративна Република Југославија ратификовала је Конвенцију 1984. године („Службени лист СФРЈ – Међународни уговори“, бр. 10-1/84). Република Србија примењује Конвенцију, као један од правних следбеника СФРЈ.

услова за ваљану изјаву о раскиду. Оно што се недвосмислено може уочити је да Конвенција *не предвиђа аутоматски раскид уговора*, без обзира што су се стекли материјалноправни услови за раскид.² Члан 26 Конвенције предвиђа да уговорна страна мора изјавити раскид уговора и да о томе мора обавестити другу страну. Сврха обавештења о раскиду се састоји у томе да се друга уговорна страна упозна са статусом уговора. Уколико изостане обавештење о раскиду, изјава о раскиду неће произвести дејство. Конвенција, дакле не предвиђа *ipso facto* раскид уговора, што одговара начелима очувања уговора (*in favorem contractus*) и савесности и поштења. У супротном, постојала би тешкоћа за уговорне стране у виду несигурности одређивања момента од кога се уговор сматра раскинутим (Magnus, 2005: 426).

Раскид уговора представља једнострану изјаву воље једне уговорне стране која, уколико је учињена ваљано, производи дејство на уговор тако што га окончава. Правила Конвенције о изјави о раскиду и њеном дејству примењују се у свим ситуацијама које подразумевају раскид уговора. То се може односити на цео уговор, на део уговора, затим на раскид уговора услед антиципативне повреде, као и на раскид уговора са узастопним испорукама. Конвенција не предвиђа обавезу за страну да пре изјаве о раскиду упутити упозорење које другу страну упознаје са намером да се уговор раскине (Lookofsky, 2000: 79). Довољно је, дакле, само упутити изјаву о раскиду уговора уколико су се претходно стекли материјални услови за раскид.³

Страна која се користи правом на раскид уговора није дужна да у вези са тим питањем покреће одговарајући судски или арбитражни поступак.⁴ У том погледу, решење Конвенције одудара од оних која су предвиђена у неким континенталним правима, попут француског или белгијског, где се раскид уговора може остварити само уз ангажовање суда, односно, путем судске одлуке (Јовић, 2015: 152). За разлику од тога, Конвенција предвиђа раскид на основу изјаве: да би раскид произвео

2 Видети пресуду Врховног суда Аустрије у предмету *Propane gas*, бр. 10 Ob 518/95, од 6. фебруара 1996. године (CLOUT case No. 176); пресуда Вишег регионалног суда у Бамбергу (Немачка) у предмету бр. 3 U 83/98 од 13. јануара 1999. године (CLOUT case No. 294); одлука Арбитражног суда Међународне трговинске коморе бр. 9887 из августа 1999. године.

3 Више о материјалноправним условима за раскид уговора видети: Здравковић, У. (2023). *Материјалноправни услови за раскид уговора о међународној продаји робе од стране купца*. *Страни правни живот*. 3/2023. 471–489; Здравковић, У. (2022). *Правна средства продавца за случај купчеве повреде уговора о међународној продаји робе*. *Зборник радова Правног факултета у Нишу*. 92. 179–199.

4 Пресуда Провинцијског суда Наваре (Шпанија) у предмету бр. 27/12/2007 од 27. децембра 2007. године (CLOUT case No. 1039).

дејство, довољно је да се о томе обавести друга уговорна страна. Као и бројна остала питања, и питање процедуре раскида уговора је Конвенција уредила на аутономан начин: она не познаје судски раскид уговора, али ни раскид уговора по самом праву (Jovićić, 2015: 153). За случај да једна уговорна страна сматра да је дошло до битне повреде уговора, она може потпуно једнострано раскинути уговор (Emre Ay, 2022: 26), уз напомену да такав поступак носи са собом и одређени ризик: уколико друга страна сматра да није постојао разлог за раскид, може у вези са тим питањем потражити заштиту пред надлежним судом или арбитражом, који ће коначно оценити постојање основа за раскид.⁵ Изјава о раскиду, без раскидног дејства, и сама представља својеврстан вид повреде уговора (Ђирић, 2018: 203).

Уговорна страна свакако има право и да путем тужбе надлежном суду или арбитражи обавести другу страну о раскиду. Ово ће страна учинити уколико поред одлуке да користи право на раскид има и одговарајућа потраживања према другој страни која намерава да оствари покретањем одговарајућег правног поступка. У том случају надлежни форум не би требало да се упушта у мериторно расправљање о раскиду уговора, већ да једноставно констатује чињеницу да је уговор раскинут изјавом једне од уговорних страна.⁶

Обавештење о раскиду може бити учињено у било којој форми. Члан 26, као ни остале релевантне одредбе Конвенције, не предвиђа нарочиту форму за изјаву о раскиду, нити се помињу обавезни елементи такве изјаве (Flechtner, 1988: 83). На ово обавештење се примењује члан 11 Конвенције који предвиђа слободну форму за закључивање уговора.⁷ Оно може бити учињено у писаној или усменој форми, али и путем тужбе суду или арбитражи, телефоном, електронским средствима комуникације итд.⁸ Ипак, у пракси преовлађује да се изјава о раскиду упућује у писаној форми (Malkawi, 2020: 37), односно у форми која се уподобљава писаној.

5 Више о последицама тзв. „опортунистичког раскида“ уговора о међународној продаји робе видети у: Ishida, 2020: 95–98.

6 Одлука Спољнотрговинске арбитраже при Привредној комори Србије бр. Т-4/05 од 15. јула 2008. године (CLOUT case No. 1021).

7 Текст члана 11 Конвенције гласи: „Уговор о продаји не мора да се закључи нити потврди у писменој форми нити је подвргнут било којим другим захтевима у погледу форме. Он се може доказивати на било који начин, укључујући сведоке.“

8 Пресуда Врховног суда Аустрије у предмету *Propane gas*, бр. 10 Ob 518/95, од 6. фебруара 1996. године (CLOUT case No. 176); пресуда Федералног суда Аустралије у предмету *Roder Zelt- und Hallenkonstruktionen GmbH v. Rosedown Park Pty. Ltd. and Reginald R. Eustace*, бр. SG 3076 of 1993 FED No. 275/95 од 28. априла 1995. године (CLOUT case No. 308); пресуда Апелационог суда у Рену (Француска) у предмету *Société M.C.S. c/ Société H.D.* од 27. маја 2008. године (CLOUT case No. 1029).

Разлог за то лежи у постојању веће сигурности у погледу тумачења да ли је уговор раскинут. Што се тиче начина слања обавештења о раскиду уговора, оно може бити учињено на било који уобичајен начин (Magnus, 2005: 426). Код тумачења овог питања, морамо се надовезати и на члан 27 Конвенције, који указује да се свако обавештење, захтев или друго саопштење мора послати на начин који се сматра одговарајућим у датим околностима.⁹ Странама се ипак препоручује да, зарад каснијег бољег доказивања, упуте изјаву о раскиду у писаној форми, или форми која омогућава улажење у траг датој изјави о раскиду. Терет доказивања да је раскид учињен у некој другој форми осим писане лежи на страни која је изјавила раскид.¹⁰ У сваком случају, од стране која раскида уговор се очекује да такву изјаву упуту на начин и са садржином који би омогућили разумном лицу да стекне уверење да је уговор раскинут (Jacobs, 2003: 409).

Што се тиче момента од којег изјава о раскиду производи дејство, Конвенција не предвиђа експлицитно који је то моменат. Конвенција предвиђа у члану 26 да *изјава о раскиду уговора има дејство једино ако је о њој обавештена друга страна*, притом не наводећи изричито моменат таквог дејства. Логично би било да изјава о раскиду производи дејство од момента када је друга страна обавештена о таквој изјави. У том смислу, применила би се *теорија пријема*: изјава о раскиду производи дејство у оном моменту када друга страна прими такву изјаву. Са друге стране, у погледу ризика код слања обавештења о раскиду уговора примењује се *теорија одашиљања*. Уговорна страна која је послала обавештење другој страни о раскиду уговора не сноси ризик од задоцњења или грешке у преносу саопштења, нити од чињенице да саопштење није стигло другој уговорној страни. На основу члана 27 Конвенције, ризик од ових догађаја лежи на страни којој је послато обавештење о раскиду, уколико је обавештење послато на начин који се сматра одговарајућим у датим околностима.¹¹ Остаје, међутим, неразјашњено питање момента дејства изјаве о раскиду која није стигла другој страни, а притом се на такву изјаву

9 „Изузев ако је изричито друкчије предвиђено у овом делу Конвенције, кад је једна страна неко обавештење, захтев или друго саопштење дала или учинила у складу са овим делом и на начин који се сматра одговарајућим у датим околностима, задоцњење или грешка у преносу саопштења или чињеница да саопштење није стигло не лишава ту страну права да се на то саопштење позива.”

10 Пресуда Вишег регионалног суда у Каселу (Немачка) у предмету *Clothes*, бр. 8 О 2391/93 од 22. јуна 1995. године.

11 Члан 27 Конвенције гласи: „Изузев ако је изричито друкчије предвиђено у овом делу Конвенције, кад је једна страна неко обавештење, захтев или друго саопштење дала или учинила у складу са овим делом и на начин који се сматра одговарајућим у датим околностима, задоцњење или грешка у преносу саопштења или чињеница да саопштење није стигло не лишава ту страну права да се на то саопштење позива.“

позива уговорна страна-одашиљаца у складу са чланом 27 Конвенције. У тој ситуацији, дејство изјаве о раскиду би требало везати за протек разумног рока од момента њеног одашиљања. Разумни рок би се морао рачунати у складу са свим релевантним околностима случаја.

Конвенција не предвиђа у члану 26 рок до када уговорна страна може изјавити раскид. Начелно, страна може раскинути уговор у било ком тренутку након што наступе материјалноправни услови за раскид. Притом, страна је везана роковима застарелости у погледу реализације својих потраживања судским путем. У том погледу, у зависности од околности, могу се применити рокови застарелости који су уређени одговарајућом конвенцијом¹², или меродавним националним правом. Међутим, евентуални протек рока застарелости не утиче на право стране да раскине уговор: она у том случају само неће имати могућност да принудним путем наплати своја потраживања. Са друге стране, постоје посебне ситуације за које Конвенција предвиђа рок за раскид уговора. Те ситуације су повезане са материјалноправним условима за раскид уговора.

Према члану 49 став 2 Конвенције, у случајевима кад је продавац испоручио робу, купац губи право да раскине уговор ако то није учинио: (а) у односу на задоцнелу испоруку, у *разумном року* рачунајући од тренутка кад је сазнао да је испорука извршена; (б) у односу на било коју другу повреду, осим задоцнеле испоруке, у *разумном року*: (i) пошто је сазнао или морао сазнати за повреду; (ii) по истеку сваког додатног рока који је купац одредио у складу са ставом (1) члана 47, или пошто је продавац изјавио да неће извршити своје обавезе у овом додатном року; или (iii) по истеку сваког додатног рока који је одредио продавац у складу са ставом (2) члана 48, или пошто је купац изјавио да неће прихватити извршење. У набројаним ситуацијама купац ће морати да изјави раскид уговора у *разумном року* у односу на одговарајући моменат. У супротном, ако то пропусти, губи право на раскид.

Конвенција предвиђа и за продавца рок за раскид уговора, у одређеним посебним ситуацијама. Наиме, према ставу 2 члана 64 Конвенције, у случају кад је купац платио цену, продавац губи право да раскине уговор уколико то није учинио: (а) у погледу задоцнелог извршења од стране купца пре него што је сазнао за извршење; или (б) у погледу било које друге повреде, осим задоцнелог извршења, у *разумном року*: (i) пошто је продавац сазнао или морао сазнати за повреду; или (ii) по истеку додатног рока који је одредио продавац у складу са ставом (1) члана 63, или пошто је купац изјавио да неће извршити своје обавезе у овом додатном року.

12 Најзначајнији извор *ius conventionis* у области застарелости је Њујоршка конвенција о застарелости потраживања у области међународне продаје робе из 1974. године.

3. Садржина изјаве о раскиду уговора

Обавештење о раскиду уговора мора садржати довољан степен јасноће о одлуци стране да не буде више везана уговором и да уговор сматра раскинутим.¹³ Иако Конвенција не предвиђа било које правило у вези садржине изјаве о раскиду¹⁴ (попут указивања на битну повреду уговора и сл.) било би практично да изјава о раскиду садржи и разлоге због којих се уговор раскида (Babiak, 1992: 135). Пука употреба термина *раскид* не претпоставља да изјава о раскиду задовољава критеријуме јасноће и одређености (Jacobs, 2003: 410). На пример, посматрано из позиције купца, изјава о раскиду би требало да садржи информацију о одлуци купца да неће да прими или задржи робу (Honpold, 1999: 214), односно обавештење да је роба несаобразна и да је наступила битна повреда уговора (Jacobs, 2003: 409). Из позиције продавца, корисно би било да продавац уз изјаву о раскиду изјави и да неће испоручити робу, или да тражи робу натраг уколико је испоручио (Honpold, 1999: 214-15). Приликом тумачења довољног степена јасноће прибегава се критеријуму разумног лица: сматра се да је страна којој је дата изјава о раскиду стекла уверење да је уговор раскинут уколико би такво уверење стекло разумно лице у тој позицији (Fountoulakis, 2010: 442).

Изјава о раскиду мора бити безусловна, коначна, изричита и недвосмислена. Изјава не може бити двосмислена нити условна (Ћирић, 2018: 202). Обавештење стране да ће уговор раскинути у будућности уколико друга страна не поступи по неком захтеву не конституише изјаву о раскиду.¹⁵ Другим речима, упозорење да ће раскид бити учињен није довољно да се сматра да је раскид аутоматски наступио након истека рока који је дат другој страни да предузме неку радњу. Исто важи и за захтев уговорне стране за надокнаду штете: такав захтев сам по себи не представља обавештење о раскиду уговора.¹⁶ Страна која раскида уговор мора јасно и недвосмислено да обавести другу страну да је уговор раскинут. Када уговорна страна другој страни остави накнадни рок за

13 Пресуда Врховног суда Аустрије у предмету *Propane gas*, бр. 10 Об 518/95, од 6. фебруара 1996. године (CLOUT case No. 176); одлука Арбитражног суда Међународне трговинске коморе у предмету *German goods*, бр. 9978 из марта 1999. године (CISG-online No. 708); пресуда Вишег регионалног суда у Грацу у предмету *Construction equipment*, бр. 5 R 93/04T од 29. јула 2004. године (CLOUT case No. 746).

14 То решење је преузето из *common law* система, где није предвиђена обавеза за страну да наводи основ на којем заснива своје право да раскине уговор (Jovičić, 2015: 153).

15 Пресуда Вишег суда у Љубљани бр. I CPG 299/2014 од 26. новембра 2014. године (CLOUT case No. 2083).

16 Пресуда Вишег регионалног суда у Минхену у предмету бр. 7 У 1720/94 од 8. фебруара 1995. године (CLOUT case No. 133).

испуњење обавезе (*nachfrist*), па тај рок протекне без испуњења обавезе, или ако друга страна пре истека рока изјави да неће испунити своју обавезу, то такође не значи да ће аутоматски наступити раскид. Тек након истека додатног рока, или након што друга страна изјави да неће извршити своју обавезу, страна може изјавити раскид уговора путем посебне и одвојене изјаве (Kimbel, 1999: 306). Притом, овде је акценат на редоследу радњи: изјава о раскиду као таква не мора увек бити дата одвојено и самостално, већ у техничком смислу може бити комбинована и са другим обавештењима уговорне стране. На пример, купац може упутити продавцу обавештење о несаобразности у ком је истовремено садржана и изјава о раскиду уговора.¹⁷

Страна која раскида уговор не мора у својој изјави употребити термин „раскид“, нити је дужна да цитира одређене одредбе Конвенције. Довољно је да се другој страни јасно стави до знања да је уговор престао да важи. У пракси постоји више примера где су судови признавали различите формулације као довољне да успоставе јасан и недвосмислен закључак да је страна одлучила да уговор раскине. У такве примере спада изјава купца да не може да користи несаобразну робу и да је ставља на располагање продавцу;¹⁸ писмо где купац наводи да не жели више да пословно сарађује са продавцем;¹⁹ обавештење купца да одбија да изврши своју обавезу истовремено са захтевом за повраћај цене²⁰ итд. Употреба овакве терминологије може се уподобити и са имплицитном изјавом о раскиду уговора, о чему ће бити више речи у наредном поднаслову.

4. Имплицитно обавештење о раскиду

С обзиром на то да Конвенција не предвиђа нарочиту форму обавештења о раскиду, остало је нејасно да ли страна која раскида уговор мора такву изјаву упутити другој страни на експлицитан начин, или се то може учинити и имплицитним путем, путем конкулдентних радњи (Lesser, 1998: 188–89). Мора се уважити околност да понекад постоје ситуације када није неопходно посебно обавештавати другу уговорну страну о раскиду. У тим ситуацијама изјава о раскиду се уподобљава одговарајућим конкулдентним радњама уговорне стране (попут недвосмислене и

17 Пресуда Савезног суда Немачке у предмету *Italian clothes*, бр. VIII ZR 300/96 од 25. јуна 1997. године (CLOUT case No. 235).

18 *Ibidem*.

19 Одлука Пријатељске арбитраже Хамбурга у предмету *Cheese*, од 29. децембра 1998. године (CLOUT case No. 293).

20 Пресуда Вишег регионалног суда у Карлсруеу, бр. 19 U 8/02, од 19. децембра 2002. године (CLOUT case No. 594).

дефинитивне изјаве продавца да неће извршити своје обавезе). Сама изјава о раскиду би у том случају била „пука формалност“, и истрајавање на таквој изјави не би одговарало начелу савесности у међународној трговини.²¹

Према ставовима у литератури, страна може изјавити раскид и путем конклюдентних радњи, уколико се из тих радњи недвосмислено може закључити о постојању намере да се уговор раскине (Kazimierska, 1999–2000: 114–15). Другим речима, у погледу имплицитне изјаве о раскиду примењују се исти критеријуми као и за експлицитну изјаву. Судови су се у неколико случајева бавили тим питањем. У једном случају суд је закључио да се одлука купца да набави робу од другог продавца не може уподобити обавештењу о раскиду.²² У другом случају, суд је на исти начин оценио поступак купца да врати робу продавцу без икаквог додатног објашњења.²³ Са друге стране, подношење тужбе надлежном суду против уговорне стране која се нашла у стечају је по оцени суда конституисало имплицитну изјаву о раскиду. Претходно је суд оценио да је наступање стечаја над једном уговорном страном околност која је довела до битне повреде уговора.²⁴ Супститутивна трансакција коју обавља купац уз истовремено подношење тужбе против продавца је такође веома јасан пример ваљане имплицитне изјаве о раскиду.²⁵ У одређеним ситуацијама је, дакле, нецелисходно и неекономично захтевати од страна да упућују посебне формалне и експлицитне изјаве о раскиду, иако оне као такве не могу штетити. Са друге стране, постоје и ставови да би тумачење према коме је могуће имплицитно (путем конклюдентних радњи) изјавити раскид уговора било у супротности са смислом члана 26 Конвенције (који одражава принцип *in favorem contractus*) и са начелом савесности. Ови ставови су донекле ублажени тврдњом да се радње једне стране ипак могу уподобити изјави о раскиду само уколико је друга страна потом послала тој страни обавештење да ће њене радње третирати као изјаву о раскиду (Jacobs, 2003: 418–19).

21 Пресуда Вишег регионалног суда у Минхену у предмету *Upholstered furniture*, бр. 7 У 2959/04 од 15. септембра 2004. године (CLOUT case No. 595)

22 Пресуда Вишег регионалног суда у Бамбергу (Немачка) у предмету бр. 3 У 83/98 од 13. јануара 1999. године (CLOUT case No. 294).

23 Пресуда Округног суда у Франкфурту на Мајни у предмету *Italian shoes*, бр. 3/11 О 3/91 од 16. септембра 1991. године (CLOUT case No. 6).

24 Пресуда Федералног суда дистрикта Јужна Аустралија бр. 57 FCR 216 од 28. фебруара 1995. године.

25 Пресуда Вишег регионалног суда у Хамбургу у предмету 1 У 167/95 од 28. фебруара 1997. године.

5. Опозивост изјаве о раскиду уговора

У литератури постоје различита мишљења у погледу опозивости изјаве о раскиду уговора. Решење овог питања би зависило од тога да ли изјава о раскиду производи дејство у моменту када стигне другој уговорној страни или у моменту њеног одашиљања. Према првом схватању, која полази од теорије пријема, страна која је изјавила раскид господари судбином те изјаве све док она не стигне другој уговорној страни (Neumayer, Ming, 1993: 227). Ако пођемо од тумачења члана 26 Конвенције, који, подсећања ради, гласи: *Изјава о раскиду уговора има дејство једино ако је о њој обавештена друга страна*, оно нас такође наводи на закључак да изјава о раскиду производи дејство када друга страна прими такву изјаву, односно буде о томе обавештена (за овакав став се аутор већ определио у излагањима *supra*). У том случају, одашиљалац обавештења о раскиду може повући своју изјаву до момента до ког је друга уговорна страна не прими. То практично значи да обавештење о повлачењу раскида мора стићи пре обавештења о раскиду које је послато прво. Уколико друга уговорна страна прими обавештење о раскиду пре него што стигне обавештење о повлачењу раскида, онда изјава о раскиду производи дејство и неповратна је (Neumayer, Ming, 1993: 227).

По другом схватању, изјава о раскиду производи дејство од момента одашиљања. У том погледу, страна која је експлицитно или имплицитно изјавила раскид и о томе послала обавештење другој страни не може повући своју изјаву и предупредити њено дејство (Kimbél, 1999: 312–313). Ово схватање се ипак чини превише рестриктивним, с обзиром на то да се може разумно очекивати од стране да се предомисли након што упути изјаву о раскиду, што би било и у духу начела *in favorem contractus*. Поред тога, став који заступа теорију одашиљања не би био ни у духу интерпретације члана 26, о чему је било речи у претходном пасусу.

Поред два наведена схватања, постоји и треће, које полази од тога да моменат дејства изјаве о раскиду не треба поистовећивати са (не) могућношћу њеног опозива. Ово полазиште као основну тачку узима понашање стране којој је упућена изјава о раскиду: важно је установити да ли се та страна разумно ослонила на изјаву о раскиду и установила да постоји нова ситуација која налаже да је уговор раскинут (Jacobs, 2003: 426). Уколико је то случај, изјава о раскиду ће се сматрати неопозивом, без обзира на тренутак њеног дејства. Страна која се разумно ослонила на изјаву о раскиду и која је са тим у вези предузела и одговарајуће радње у складу са новим околностима, треба да ужива заштиту од евентуалног предомишљања стране која је изјавила раскид.

6. Закључак

Раскид уговора о међународној продаји робе представља једнострану изјаву воље једне уговорне стране која доводи до престанка уговора. Иако таква изјава изазива значајне последице по сам уговор и по однос између уговорних страна, услови у погледу форме и садржине изјаве о раскиду нису нарочито детаљно уређени Конвенцијом. Једини услов који Конвенција изричито предвиђа је да друга уговорна страна мора бити обавештена о раскиду, како би изјава о раскиду произвела своје дејство. Није могуће да уговор буде раскинут аутоматски или по сили закона.

Конвенција не предвиђа нарочиту форму у којој се изјава о раскиду мора дати, али ни садржину такве изјаве. Ставови у пракси и доктрини су сагласни да таква изјава може бити дата и имплицитно, путем конклюдентних радњи. Важно је, међутим, да таква изјава мора бити јасна, недвосмислена, изричита и безусловна, како би се код разумног лица створило уверење да је уговор раскинут. Није неопходно да уговорна страна покреће судски или арбитражни поступак, или било какав други правни поступак са сврхом реализације свог права на раскид уговора. Раскид уговора је једнострана изјава и у потпуности је подложна вољи уговорне стране. Притом, уговорна страна која изјављује раскид мора водити рачуна да постоје материјални услови за раскид – уколико брзоплето изјави раскид уговора у одсуству материјалних разлога, онда сама чини повреду уговора и може одговорати за штету.

Конвенција не уређује могућност опозива изјаве о раскиду. У том погледу има више мишљења у литератури, али би се требало приклонити оном које полази од тога да је опозив могућ до тренутка када друга уговорна страна прими обавештење о раскиду уговора.

Литература/References

Babiak, A. (1992). Defining Fundamental Breach under the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods. *Temple International and Comparative Law Journal*. 6(1). 113–144.

Emre Ay, Y. (2022), The fundamental breach of contract of sale under the CISG. *Facta Universitatis Series: Law and Politics*. Vol. 20, No 1. 2022. 25–32.

Flechtner, H. M. (1988). Remedies Under the New International Sales Convention: The Perspective from Article 2 of the U.C.C. *Journal of Law and Commerce*. 8/1988. 53–108.

Fountoulakis, C. (2010). Article 26. У Schwenzler, I. (прир.). *Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG)* (3rd edn). Oxford University Press 2010. 442.

Honnold, J. (1999). *Uniform Law for International Sales Under the 1980 United Nations Convention*. 3rd ed. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law and Taxation Publishers.

Ishida, Y. (2020). Identifying Fundamental Breach of Articles 25 and 49 of the CISG: The Good Faith Duty of Collaborative Efforts to Cure Defects - Make the Parties Draw a Line in the Sand of Substantiality. *Michigan Journal of International Law*. 41/1. 63–108.

Jacobs, C. M. (2003). Notice of avoidance under the cisg: practical examination of substance and form considerations, the validity of implicit notice, and the question of revocability. *University of Pittsburgh Law Review*. 64(2). 407–430.

Jovičić, K. (2015). Uslovi pod kojima poverilac stiče pravo da raskine ugovor zbog neispunjenja i ograničenja za upotrebu tog prava. *Strani pravni život*. 59(1). 143–156.

Kazimierska, A. (1999–2000). The Remedy of Avoidance Under the Vienna Convention on the International Sale of Goods. *Pace Review of the Convention on Contracts for the International Sale of Goods*. 1999–2000. 114–115.

Kimbel, E. P. (1999). Nachfrist Notice and Avoidance Under the CISG. *Journal of Law and Commerce*. 18/2. 301–332.

Leser, H. G. (1998). Article 26. У Schlechtriem, P. (прир.). *Commentary on the UN Convention on the International Sale of Soods (CISG)*. Oxford University Press. 188–189.

Lookofsky, J. (2000). Article 26; When Avoidance Declaration Effective. У Herbots, J. Blanpain, R. (прир.). *International Encyclopaedia of Laws: Contracts, Suppl 29*. Kluwer Law International. 75–88.

Magnus, U. (2005). The remedy of avoidance of contract under cisg general remarks and special cases. *Journal of Law and Commerce*. 25(1). 423–436.

Malkawi, B. H. (2020). CISG: The Relation among Cure, Fundamental Breach, and Avoidance. *Journal of Law, Policy and Globalization*. Vol. 93. 24–44.

Neumayer, K. Ming, C. (1993). *Convention de Vienne sur les contrats de vente internationale de marchandises (commentaire)*. Lausanne: Centre du droit de l'entreprise (droit industriel, droit d'auteur, droit commercial) de l'Universite de Lausanne.

Ђирић, А. (2018). *Међународно трговинско право: Посебни део*. Ниш: Правни факултет у Нишу.

Prof. Uroš Zdravković, LL.D.,
Associate Professor,
Faculty of Law, University of Niš,
Republic of Serbia

PROCEDURAL CONDITIONS FOR AVOIDANCE OF THE CONTRACT FOR THE INTERNATIONAL SALE OF GOODS

Summary

Avoidance of a contract is a unilateral declaration of will by one of the contracting parties which, if validly made, produces an effect on the contract by terminating it. The UN Convention on Contracts for the International Sale of Goods (the Vienna Convention, hereinafter: the Convention) contains only one article which regulates the procedural conditions for terminating the contract in a single yet concise sentence. According to Article 26 of the Convention, the declaration of avoidance of the contract is effective only if the other contracting party is informed about it. The Convention does not provide for automatic termination of the contract, regardless of whether the substantive law conditions for avoidance have been met. Article 26 of the Convention stipulates that the contracting party must declare the termination of the contract and must notify the other party thereof. The purpose of the notice of avoidance is to inform the other contracting party of the status of the contract. In the absence of a notice, the declaration of avoidance shall have no effect.

The party exercising the right to avoid the contract is not obliged to initiate appropriate court or arbitration proceedings in relation to that issue, although it certainly has the right to notify the other party of the avoidance through a lawsuit to the competent court or arbitration.

The notice of avoidance may be given in any form. However, it must contain a sufficient degree of clarity about the party's decision to no longer be bound by the contract and to consider the contract terminated. The notice of avoidance must be unconditional, final, express and unambiguous. There is a common agreement in practice and legal doctrine that such a statement can be given implicitly, through conclusive actions. However, such a statement must be clear, unambiguous, explicit and unconditional, in order to create the belief in a reasonable person that the contract has been terminated.

The Convention does not regulate the possibility of revoking the declaration of avoidance. In this regard, there are several opinions in relevant literature, but one should lean towards the one based on the fact that revocation is possible until the moment when the other contracting party receives the notice of avoidance of the contract.

Keywords: Law on International Sale of Goods, CISG, avoidance of contract, declaration of avoidance.